

(ה)ועידה היהודית האמריקנית

(American Jewish Conference). ארגון-גג יהודי אמריקני שהוקם ב-1943 בניסיון לאחד את יהדות ארצות-הברית בתכנון מקיף של המדיניות היהודית אחרי המלחמה. ב-23 בינואר 1943 התכנסו בפיטסברג (Pittsburgh), ביוזמתו של נשיא ארגון 'בני-ברית', הנרי מונסקי, נציגי 32 ארגונים יהודיים כול-ארציים. הכינוס בפיטסברג נערך חודשיים אחרי שמשרד החוץ בווישינגטון אישר באוזני סטיון ויז את אמיתות הידיעות בדבר תוכנית הנאצים לרצוח את כול היהודים (מברק רינגר). הכינוס בפיטסברג החליט לזמן אספה יהודית אמריקנית ובה 500 צירים – 375 נבחרים ו-125 ממונים מטעם ארגונים – לדון בשלושה נושאים: זכויות היהודים ומעמדם בעולם שאחרי המלחמה; מימוש זכויות היהודים ביחס לארץ-ישראל; בחירתה של משלחת שתוציא לפועל את תוכנית ה'ועידה' מתוך שיתוף-פעולה עם נציגים יהודים בארצות אחרות בעולם. בסוף יולי, חודש לפני כינוסה של הוועידה, נוסף לסדר-היום שלה סעיף בדבר הצלת יהודי אירופה.

באפריל ובמאי הצטרפו ל'ועידה' ה'ועד היהודי האמריקני', שלא נענו להזמנת מונסקי להשתתף בכינוס בפיטסברג מחשש שהציונים ישלטו בו. הדיונים שהובילו להתכנסותה של ה'ועידה' גרמו הן להרחבתה והן להחלשת סמכותה, כי בדיונים הללו הובטח חופש פעולה מלא לכול אחד מהארגונים המשתתפים בה. הוחלט גם ששמה יהיה 'ועידה', ולא 'אספה', כפי שנקבע תחילה, וזאת במגמה להימנע מנימה לאומית יהודית.

הנושא הראשון שנדון בחמשת ימי ה'ועידה' היה הצלת יהודי אירופה, ואולם, ההחלטה שנתקבלה היתה למעשה חזרה על כמה החלטות קודמות של קבוצות יהודיות שונות. בעוד שהדיון בוועידה בשאלת ההצלה היה חיוור, חושמל הדיון בשאלת ארץ-ישראל בנאומו הנרגש של אבא הלל סילבר ב-30 באוגוסט, שבו קרא להקים מדינה יהודית בארץ-ישראל, כדי לשים קץ 'לבעיה עתיקת היומין של העדר בית-לאומי יהודי, שהיא הסיבה העיקרית לטרגדיה הממושכת שלנו'. להטו של סילבר סחף את הוועידה, וב-1 בספטמבר נתקבלה בה החלטה בדבר הקמת קהיליה יהודית בארץ-ישראל. ההחלטה אושרה ברוב של 477 נגד ארבעה ו-20 נמנעים.

ב-24 באוקטובר 1943 פרש ה'ועד היהודי האמריקני' מן הוועידה, בנמקו זאת בהחלטה בעניין ארץ-ישראל, ואילו ארגונים אחרים שיתפו פעולה עמה באופן חלקי בלבד. הוועידה לא הצליחה לאחד את יהדות ארצות-הברית כך שתוכר מצד הממשל בווישינגטון כנציגת יהודי ארצות-הברית בענייני הצלת יהודי אירופה, זכויות היהודים ועתיד ארץ-ישראל. ב-1944 חזרה הוועידה והתכנסה, ואחר-כך היתה לה השפעה מסויימת על הממשל בווישינגטון ועל ארגון האו"ם בשאלת מעמד היהודים אחרי המלחמה, ואולם, עקב כשלון נסיונה לאחד את יהודי ארצות-הברית הצטמצמה בהדרגה פעילותה וקטנה השפעתה, עד שב-1949 התפרקה.

